

Variációk családi mediációra¹

■ NEMZETKÖZI SZABÁLYOZÁS, NEMZETI MODELLEK

1996 és 2004 között nyolc, mediációt szabályozó joganyagot fogadtak el az Európa Tanács és az Európai Unió intézményei². Ez a magas szám is jelzi azt a szándékot, hogy kialakítsák a mediáció Európa- szerte történő elterjedéséhez szükséges közös jogi hátteret.

A családi mediáció európai szintű jogi szabályozása rendkívül sokrétű. E részterület közvetlen jogi szabályozása mellett szélesebb körben is megjelenik a mediáció: a gyermeki jogok, a nemek közötti egyenlőség, a határokon átnyúló viták rendezése, a házassággal és szülői felelősséggel kapcsolatos ügyek – mint például szülői alkalmasság, döntéshozatal – szabályozása.

■ JOGSZABÁLYOK TÜKRÉBEN

Az európai szintű szabályozásban a családi mediáció elsőként a családi konfliktusok kezelését szolgáló, valamint a gyermekek jólétének és jogainak védelmét szolgáló eszközként és eljárásaként jelent meg. Megállapítható, hogy a Gyermekjogi Egyezmény hivatkozási alapként jelenik meg az azt követően alkotott jogszabályokban, így a családi mediáció szabályozásában is kulcs szerepet kap a gyermek legjobb, mindenek felett álló érdeke (*children's primary interest*).

A közösségi szintű szabályozás egyértelmű definíciót ad a családi mediáció alkalmazási területére: családtagok közötti konfliktusok esetén alkalmazható. Ezzel szemben a nemzeti jogszabályok fogalomhasználata eltérő, különbségek találhatók a mediáció fogalmát, használati körét, célját, a mediátor személyét és feladatát illetően. A különbségek magyarázata abban keresendő, hogy az említett normák nem kötelező érvényűek, így országonként más és más jogi szabályozások születtek.

Az eltérések miatt lehetetlen a nemzeti gyakorlatok összehasonlítása, és a különböző fogalmak miatt nem alkalmazható ha-

tékonyan a mediáció a határokon átnyúló viták rendezésében sem. Olyan ország is akad, amelynek jogszabályai önmagukban ellentmondást hordoznak. Egyértelmű definíciók hiányában jellemző, hogy a jogalkotók a mediációt eszmeként, gondolatként interpretálják az éppen tárgyalt területekre.

A családi mediáció nem alkalmazható olyan konfliktusok esetén, amelyekben a fizikai erőszak veszélye is fennáll a felek között. Az európai szabályozás leszögezi, hogy a családon belüli erőszak olyan jelenség, amelyet mediáció útján *nem* lehet kezelni. Ezt a módszert ugyanis csak olyan esetekben lehet sikeresen alkalmazni, amelyben a megegyezés vagy a konfliktusmegoldás feltételei előre fennállnak. Másképp megfogalmazva: a mediáció a megegyezések folyamatát hivatott szabályozni, nem a konfliktuskezelés lehetőségének helyreállítását. Ilyen értelemben a mediáció alkalmazhatósági köre le van szűkítve azon esetekre, amelyekben a megegyezés lehetősége fennáll, és a mediáció annak létrejöttéhez csupán technikai eszközt nyújt.

A közösségi normák, ajánlások az országok hatáskörébe utalja a mediáció alkalmazási területének meghatározását. Csupán néhány pozitív és negatív definíciót ad ezzel kapcsolatban: felsorol olyan területeket, amiben alkalmazható, illetve amiben nem javasolt. Ennek következtében országonként eltérő a mediáció alkalmazási területe, és ezzel párhuzamosan eltér a mediátor feladata is.

Az uniós illetve az Európa tanácsi dokumentumok a mediációt a jogi eszközöket kiegészítő lehetőségként definiálják. Radikális szemléletváltáshoz vezetne, ha a mediációt a jogrendszer szerves részeként, önálló eszközként tekintené a jogalkotó. A családi mediáció alkalmassá válhat a jogi eljárások helyettesítésére, amennyiben megfelel a jogi eljárásokkal szemben támasztott követelményeknek: ingyenes jogi segítségnyújtás, bíróság általi jóváhagyás, jogorvoslati rendszer. Így a mediáció nemcsak azok számára jelentene megoldást, akik önként akarják ily módon megoldani a köztük fennálló konfliktust, hanem a jogi útra terelt konfliktusok rendezésében is fontos szerephez jutna.

¹ Összefoglalónk a ChildONEurope Secretariat, Italian Childhood and Adolescence Documentation and Analysis Centre 2005 júniusában közzétett jelentése alapján készült. Eredeti címe: Family Mediation in the European Union, European Network of National Observatories on Childhood Survey Report.

² EU:

– „European code of conduct for mediators” elnevezésű dokumentum („A mediátorok európai magatartáskódexe” 2004. június 2.

– 2201/2003 Egyezmény a szülői felelősséggel és a gyermekek védelmét szolgáló intézkedésekkel kapcsolatos együttműködésről, valamint az ilyen ügyekre irányadó joghatóságról, alkalmazandó jogról, elismerésről és végrehajtásról (Regulation 2201/2003 concerning jurisdiction and the recognition and enforcement of judgments in matrimonial matters and in matters of parental responsibility)

– directive 2002/8 to improve access to justice in cross-border disputes by establishing minimum common rules relating to legal aid for such disputes (2003. január 27.)

green paper COM (2002) 196 on alternative dispute resolution in civil and commercial law (2002. április 19.)

Európa Tanács:

– European Convention on the exercise of children's rights (1996. január 25.)

– 1639 (2003) recommendation on family mediation and gender equality

– recommendation R(98)1 on Family Mediation

NEMZETI SZINTŰ SZABÁLYOZÁS

Nemzeti szinten rendkívül eltérő a terület szabályozása. Míg egyes országok közvetlenül a mediációról szóló jogszabályt alkottak (Franciaország, Málta, Ausztria, Magyarország, Portugália, Belgium), mások más területet szabályozó jogszabályba foglalták bele a mediációt. Így megjelenik például polgári eljárásjogi, büntetőeljárás, közigazgatási tárgyú jogszabályokban (Franciaország), a házasságról (Finnország), a házasság felbontásáról szóló jogszabályokban (Írország), családjogi jogszabályban (Egyesült Királyság), vagy a gyermekek- és fiatalok jogainak érvényre juttatásáról és a családon belüli erőszak elleni védelemről szóló jogszabályban (Olaszország).

Tekintsük át azon országokat, ahol a jogszabály megemlíti a mediáció lehetőségét válásnál és különválásnál!

1.) Franciaország

Franciaországban a bíró utalja a feleket mediációra, amennyiben ebbe a felek is beleegyeztek. Bontóperes esetekben a felek döntenek el, hogyan oszlik meg közöttük a mediáció költsége, megállapodás hiányában egyenlően, kivéve, ha a felek anyagi helyzetére tekintettel, a bíró ezt igazságtalannak tartja. A mediáció hosszúságát a bíró szabja meg, az egyeztetést berekesztheti, de újra el is rendelheti.

A mediátor megállapításai, illetve a felek mediáció során tett nyilatkozatai nem vehetők figyelembe a bírósági tárgyaláson, kivéve, ha a felek ezt engedélyezik. A mediátor csak arra jogosult, hogy informálja a bírót a megállapodás megszületéséről, vagy meghíúsulásáról.

Képzés: a családi mediátor végzettséget állami diploma igazolja. A képzésben való részvétel feltétele egy szociális, egészségügyi vagy jogi területen szerzett (nemzeti) diploma vagy szakmai tapasztalat.

Feladatai:

- a mediáció előkészítése (a mediációs folyamat ismertetése, a mediáció indikáltságának eldöntése az adott ügyben, más szakember felé történő elirányítás pl.: jogász, terapeuta)
- a mediációs ülés levezetése
- adminisztrációs munka
- a mediáció ismertségének előmozdítása

2.) Írország

Írországban bontóper esetében a jogtanácsos köteles a per elindítása előtt a feleket tájékoztatni a mediáció lehetőségéről és ajánlani egy képzett mediátort. A mediáció díját a bíróság határozza meg.

3.) Egyesült Királyság

A válás előtt álló pároknak tájékoztató ülésen kell részt venni (*information meeting*), amelyen tájékoztatják a feleket a cs-

ládsegítő szolgáltatásokról – beleértve a mediációt –, és segítenek nekik megérteni a válás következményeit, különösen a gyermekekkel kapcsolatban.

A bontókereset benyújtását követően 9 és 27 hónap közötti időtartamot (*spatium deliberandi*) jelöl ki a bíró, hogy a házaspár – békítéssel – megfontolja az együtt maradás lehetőségét, hogy végiggondolják a válást követő életüket, alaposan mérlegelve a döntés következményeit. Ha sikertelen a békítés, ez az idő módot ad a feleknek a válás körülményeinek tisztázására, szükség esetén mediáció útján. A mediációs megállapodásban rendelkezhetnek jogaik gyakorlásáról, vagyoni jogi kérdésekről, a gyermekekkel kapcsolatos kérdésekről. Az így született megállapodást a felek kötelesek benyújtani a bírónak, aki mérlegeli, hogy a megállapodás megfelelően védi-e a házastársak, illetve a kiskorú gyermek legjobb érdekét.

A bíró az eljárás bármely szakaszában – hivatalból vagy a felek kérésére – elrendelheti, hogy a felek (házastársak) vegyenek részt egy tájékoztató ülésen a Mediációs Központban, ahol felvilágosítják őket a mediáció folyamatáról és eldöntik, hogy a vitájuk alkalmas-e mediációra. A mediátor személyét is a bíró jelöli ki. Az ülést követően a mediátor tájékoztatja a bírót arról, hogy részt vettek-e a felek a tájékoztatáson, valamint hajlandóak-e további mediációs üléseken való részvételre. A bíró ezek alapján dönthet az eljárás felfüggesztéséről. Az egyeztetést követően a mediátor írásban tájékoztatja a bírót, hogy a felek (házastársak) megegyezésre jutottak-e, milyen kérdésekben milyen megállapodás született, és véleménye szerint hasznos-e további mediációs ülést tartani.

A bíró megbizonyosodhat arról, hogy az ügyvédek tájékoztatták a házaspár mindkét tagját a családi mediáció lehetőségéről.

A mediációnak mindenki számára elérhetőnek kell lennie, ehhez szükség esetén anyagi támogatás is igényelhető.

4.) Portugália

A családi mediáció alkalmazási körét a következő szülői konfliktusokra szűkíti le: a szülői felügyeleti jog gyakorlásával és a jog megváltoztatásával, valamint a szülői alkalmatlansággal kapcsolatos vitákra. A bíró a felek egyetértésével vagy kérelmére magán- vagy állami mediátor közreműködését a bírósági eljárás bármely szakaszában elrendelheti. A mediációs megállapodást a bíró csak abban az esetben hagyja jóvá, ha az nem sérti a kiskorú gyermek érdekét.

5.) Finnország

A mediátornak a vita rendezése során arra kell törekednie, hogy valamennyi érintett fél számára legkedvezőbb megoldás születessen. A mediátornak mindvégig különös figyelemmel kell lennie a kiskorú gyermek érdekeire. Segítenie kell a feleket a megállapodás és annak végrehajtásához szükséges lépések megfogalmazásában.

Mediációt engedély alapján végezhet társaság, egyesület, alapítvány, vagy olyan magánszemély, amely személyes kvalitá-

sai és családvédelemmel, családokkal kapcsolatos munkatapasztalata vagy családjogi területen szerzett tapasztalata révén képes a munkát megfelelő módon elvégezni.

Az engedély meghatározott időre, legfeljebb 5 évre adható, és visszavonható.

6.) Olaszország

Az egyik vonatkozó jogszabály megemlíti a családi mediációs szolgáltatás és tanácsadás lehetőségét családok, kiskorúak részére a rokonok közötti nehézségek megoldására.

A családon belüli erőszakos ügyekre vonatkozó távoltartás intézményének szabályozási körében a bíró a jogsértő magatartást tanúsító házastársat vagy élettársat a közös otthon elhagyására kötelezheti annak érdekében, hogy megakadályozza a további veszélyeztető magatartást. A bíró elrendelheti szükség esetén a helyi gyermekjóléti szolgálat vagy családi mediációs központ közreműködését is, valamint olyan egyesületekét, amelyek célja a bántalmazott gyermekek és nők, illetve más bántalmazottak segítése és gondozása.

7.) Ausztria

A mediáció költségeinek fedezéséről szóló irányelv (*Guidelines on the funding of mediation*): célja, hogy megfelelő, minőségi mediációs szolgáltatáshoz jussanak az érintett felek családjogi vagy gyermekek jogait érintő vitákban, többek közt válás, szétválás, szülői felügyeleti jog, kapcsolattartás kérdésében. A mediátornak különös hangsúlyt kell fektetnie olyan megállapodás elérésére, amelynek célja a gyermek jólétének figyelembe vételével a szülői kapcsolat és felelősség fenntartása, valamint annak elősegítése, hogy a felek önmaguk döntsenek a válás/szétválás utáni életük alakításáról.

A mediátorrá válás feltételei:

- Legalább öt év szakmai tapasztalat családjog vagy családokkal való munka területén
- A mediátori képzés elvégzése és a mediátorok névsorába való felvétel

- Esetenként minimum 400 ezer eurós felelősségbiztosítás
- Jogi szakmán belül mediátor lehet: jegyző, ügyvéd és bíró végzettségű. Egyéb jogi végzettségű személyeknek családjog terén szerzett tapasztalat szükséges.
- Pszichológusok, pszichoterapeuták, családjog területére szakosodott szociális munkások. Egyéb pszichológia vagy szociális munka területén dolgozó személyek esetében feltétel a továbbképzésen való részvétel.
- A mediátoroknak 50 órányi továbbképzésen kell részt venniük öt év alatt.
- Az akkreditációs bizottság felelőssége megbizonyosodni a mediátorok alkalmasságáról és ellenőrizni, hogy továbbképzésen vettek részt.
- A mediációs csapat teljes titoktartási kötelezettség terheli azzal a kivétellel, hogy jogosult tájékoztatni a bíróságot arról, hogy a felek részt vettek-e a mediációban.
- A mediáció co-mediáció formájában történik: a két mediátor egyike jogi területen, másik pszichológiával kapcsolatos területen járatos személynek kell lennie. Lehetőség szerint a co-mediációs teamnek egy férfiből és egy nőből kell állnia. Ezen elvektől való bármilyen eltéréshez a felügyeletet gyakorló szakhatóság engedélye szükséges.

Polgári Mediációs Törvény:

- A magánjogi ügyekben végzett mediáció célja olyan polgári jogi viták rendezése, amelyek eldöntése a bíróság hatáskörébe tartozna.

A mediátorok névjegyzékébe való felvétel feltételei:

- 28 évet betöltötte
- Adott szakterületen szerzett tapasztalat
- Szavahihetőség
- Felelősségbiztosítást kötött
- Bejelenti a működési címét

A mediátor feladata:

- Köteles javasolni a feleknek, ha az ügyvel kapcsolatban más szakértőhöz érdemes fordulniuk (pl.: jogi tanácsért)
- Köteles dokumentációt vezetni a mediációs eljárásról annak kezdetétől, feltüntetve a mediáció körülményeit, és a mediáció lezárását. A dokumentációnak alkalmasnak kell lennie arra, hogy abból kiderüljön, a mediációt megfelelően végezték.
- A felek kérelmére a mediációs megállapodást és annak végrehajtásához szükséges lépéseket is köteles a mediátor írásba foglalni.
- A mediátor köteles hét éven keresztül megőrizni a mediációs dokumentációt.

Felelősségbiztosítás:

- A mediátor köteles felelősségbiztosítást kötni ügynként minimum 400 ezer euró értékben egy osztrák székhelyű biztosítónál annak érdekében, hogy fedezze a tevékenység során okozott károkat.

8.) Szlovákia

Definíció: A mediáció olyan peren kívüli eljárás, amely során a felek mediátor segítségével megegyeznek a közöttük fennálló, szerződéses vagy egyéb jogviszonyból eredő vitában. A jogviszony lehet polgári jogi, családjogi, kereskedelmi jogi vagy munkajogi jogviszony.

A vitában álló felek írásban nyilatkozhatnak, hogy valamennyi jelen pillanatban és jövőben közöttük felmerülő vitát mediáció útján kívánják rendezni. A felek arról is rendelkezhetnek, hogy ez a nyilatkozatuk a jogtűdükre nézve is kötelező érvényű.

A mediátor felelősséggel tartozik azért a kárért, amit a feleknek tevékenysége folytán okoz.

Mediátorrá válás feltétele:

Az Igazságügyi Minisztérium hivatalos jegyzéket vezet a mediátorokról, valamint a mediátorok képzését végző intézményekről.

A mediátorok névjegyzékébe felvehető az, aki

- cselekvőképes,
- szlovákiai egyetemen vagy Szlovákiában elismert külföldi egyetemen legalább két tanévet elvégzett,
- büntetlen előéletű,
- részt vett mediációs képzésen.

A mediátorok névjegyzékéből törölni kell azt a személyt, aki a fenti követelményeknek nem felel meg, vagy a törlését maga kéri.

Mediációs képzés:

- 100 tanóra, részei: jogi alaptan, interperszonális kommunikáció, konfliktuselmélet, konfliktuskezelés pszichológiai aspektusai, magatartási szabályok mediátoroknak. A képzést vizsga zárja.

A mediációs megállapodás joghatása:

A megállapodást a feleknek alá kell írniuk, és az rájuk néző kötelező hatályú. Amennyiben a mediációs megállapodás rendelkezik a szükséges jogi kellékekkel, a jogosult fél kérheti a bíróságtól annak végrehajtását.

9.) Málta

Mediáció lehetséges polgári jogi, családjogi, szociális jogi, kereskedelmi jogi vagy ipari jogi vitában.

Mediációs eljárás megindulhat:

- A felek részéről önkéntes módon.
- Bírósági határozat alapján.
- Jogszabály alapján.

A Mediációs Központ vezeti a mediátorok névjegyzékét. A Mediációs Központ Etikai Kódexet fogalmaz meg a mediátorok részére. A mediátor feladata ellátása során köteles annak megfelelően tevékenykedni, valamint törekednie kell arra, hogy a fe-

lek ésszerű időn belül, fair és költséghatékony módon jussanak megállapodásra.

A mediátort szigorú titoktartási kötelezettség terheli, a bíróság vagy más hatóság felé kizárólag arról jogosult nyilatkozni, hogy megegyezés született-e. A felek írásos beleegyezése esetén a mediátor tájékoztathatja a bíróságot vagy más hatóságot a mediációs megállapodásról.

A felek bármely eljárás során kérhetik, hogy a bíróság vagy más hatóság függessze fel az eljárást a mediáció időtartamára.

10.) BELGIUM

Belgiumban minden jogüggyellett elrendezhető konfliktus mediáció tárgya lehet. A mediációt bármikor kérhetik a felek, függetlenül minden bírósági vagy választott bírósági eljárástól és bármikor véget is vethetnek a mediációnak anélkül, hogy ebből hátrányuk származna. A felek beleegyezésével a bíróság is bármikor elrendelheti a mediációt, kivéve a Legfelsőbb Bíróság és a Kerületi Bíróság. A felek közös megegyezéssel választanak mediátort, vagy megjelölnek egy harmadik személyt, aki ezt megteszi. A mediáció tárgya lehet az egész ügy vagy csak egy része.

A felek a mediátor segítségével meghatározzák az ülés folyamatát és hosszúságát, majd elhatározásukat egy mediációs protokollban rögzítik. A mediációs protokoll aláírása felfüggeszti az elévülést. A mediációs dokumentumok bizalmasok, sem bírósági, sem közigazgatási, sem választott bírósági eljárás során nem használhatók. Nem értékelhetők bizonyítékként, sem peren kívüli vallomásként. A titoktartási kötelezettség csak a felek beleegyezésével szűnik meg, ez teszi lehetővé, hogy a bíróság megállapodásukat jóváhagyja. A titoktartás megsértése kártérítési kötelezettséget von maga után.

Belgiumban működik az ún. Mediátori Szövetségi Tanács, ami egy általános és egy speciális tanácsból áll. Az általános tanács dönt a mediátori képzések és képzéseket nyújtó szervezetek akkreditálásáról, meghatározza a mediátorok akkreditálásának feltételeit, dönt az akkreditációról illetve annak visszavoná-

Ország	Egyesült Királyság	Franciaország	Belgium	Olaszország
Város	Bristol	Angers	Brüsszel	Lecco
Szolgáltatás típusa	private and public social services-zel kötött megállapodás alapján. Finanszírozás: Legal Services Commission (National Government Body)	Magán, a helyi hatósággal kötött megállapodás alapján	állami	Magán, az önkormányzattal kötött megállapodás alapján
Központ	Ügyvédi iroda (legal offices)	Egészségügyi ellátást nyújtó intézmények (health care system premises)	egyetem	magán
Szoláztatás felállításának ideje	Bristol, Családi Mediátorok Egyesülete, 1991 óta	1992 óta	1995 óta	2000 óta
Szolgáltatást nyújtók száma	9	9	4	7
Heti munkaóra száma	24 óra	36 óra	24 óra	6 óra, megállapodás szerinti időpontban
Előző évben nyújtott mediációk száma (interventions)	272 tájékoztató ülés, 97 mediációs ülés	63	60	40
Aki a mediációt kezdeményezte	Önkéntesen / önkéntesen azután, hogy a bíró tájékoztató ülésen való részvételt rendelt el	Önkéntesen / önkéntesen azután, hogy a bíró tájékoztató ülésen való részvételt rendelt el	Önkéntesen / önkéntesen azután, hogy a bíró tájékoztató ülésen való részvételt rendelt el	• önkéntesen • bíróság utasítására
Ha a bíró rendeli el a mediációs tájékoztató ülést, ki választja ki a mediációs központot		• A bíró • A felek • A bíró tájékoztatja a feleket a szolgáltatásról	A felek	Az önkormányzat <i>municipality</i>
A mediációs központot javasló személy	Háziorvos, pszichológus, szociális munkás, már mediáción részt vett más személyek, a felek rokonai, bíróság	Háziorvos, pszichológus, szociális munkás, jogász, más mediációs ügyfelek, a felek rokonai, bíróság	Háziorvos, pszichológus, szociális munkás, jogász, más mediációs ügyfelek, a felek rokonai, bíróság	Szociális munkás, jogász, más mediációs ügyfelek
A gyermek részvétele az eljárásban	Esetről esetre ítélik meg. Többnyire a szülők maguk beszélnek meg a gyermekkel az őket érintő kérdéseket, és a mediáció alatt azt egyeztetik, hogy hogyan beszéljenek a kérdéssről a gyermekkel.	Esetről esetre ítélik meg	Esetről esetre ítélik meg	A gyermek nem vehet részt az eljárásban
Utánkövetés	Van	Nincs	van	van
Esetek utánkövetési aránya	10%		80%	Közel 100%
Sikeres mediációk aránya	58%	50%	70%	90%
Interkulturális, interetnikai, határon átnyúló mediációk száma	Az esetek kis része	5	15	nincs

sáról, mediátori névjegyzéket vezet és ezt a bíróságoknak is eljuttatja, továbbá megalkot egy etikai kódexet és meghatározza megszegésének szankcióit.

■ ÖSSZEFOGLALÁS

■ Elősegíteni a mediációt

A nemzeti szintű jogszabályokban számos eszköz hivatott elősegíteni a mediáció elterjedését:

- Állami támogatást biztosítanak a rászoruló pároknak (Legal Aid Nagy-Britanniában)
- A jogászok kötelesek tájékoztatni az ügyfeleket a mediáció lehetőségéről, javasolniuk kell nekik a mediációs központot, ezáltal a jogászok is feladatot kapnak a családi mediáció kultúrájának elterjesztésében (Írország, Nagy-Britannia)
- Állami családi mediációs központokat hoztak létre, amelyek kutatási feladatot is ellátnak (Portugáliában az Igazságügyi Minisztérium alá tartozik a mediációs iroda, amely válás és szétválás esetén nyújt mediációs szolgáltatást.)
- Intézményesítették a mediációt mint speciálisan a kiskorú védelmét szolgáló eljárást. (Magyarországon a gyermekvédelmi mediációs eljárás, végrehajtási eljárás során; Olaszországban a bántalmazás, családon belüli erőszak áldozatainak segítésére és védelmére mediációs központ közreműködését rendelheti el az ügyet tárgyaló bíró)
- Anyagi forrásokat biztosítottak családoknak és kiskorúaknak nyújtott mediációs és tanácsadó szolgáltatások létesítésére és ismertségének elősegítésére (Olaszország)
- A válásokkal és szétválásokkal kapcsolatban beépítették a mediációt a bírósági eljárási rendbe (Franciaország, Nagy-Britannia, Portugália, Finnország, Málta, Belgium).

Néhány országban részletesen meghatározták azokat a feltételeket és sztenderdeket, amelyeknek a mediátornak, a mediációs központoknak, mediátori képzéseknek meg kell felelniük. Ez a szabályozás elősegítheti a mediáció „jó gyakorlattá” válását. Azon országok szabályozása járul leginkább hozzá a jó gyakorlat kialakításához, amelyek nemcsak nevesítik a mediációt mint eljárást, hanem a következő kérdéseket is szabályozzák:

- állami oklevelet kap a mediátor (Franciaország)
- meghatározták a mediátori képzés követelményeit és sztenderdjeit, valamint pontosan definiálták a mediátor szerepét (Franciaország, Ausztria, Lengyelország, Szlovákia)

Csak egyértelmű és egybehangzó definíciókkal válhat összehasonlíthatóvá és kiértékelhetővé az országok mediációs gyakorlata.

■ Négy jellemző profil

A kutatási eredmények alapján a nemzetközi mediációs gyakorlatot tekintve négy jellemző profilt lehetett elkülöníteni.

A kutatási eredmények alapján elmondható, hogy lényegesen eltér az országok gyakorlata abból a szempontból, hogy a gyermekek részt vehetnek-e a mediációban. Úgy tűnik, az erről való döntésben nem elméleti-metodológiai szempontok döntenek, hanem szubjektív tényezők, mint az „így helyes”, „ez szükséges”. Ez a stratégiaileg jelentős döntés tehát nem szakmai alapon, hanem a mediátor értékrendjétől, meggyőződésétől függ. A mediációs gyakorlatok egységesítéséhez szükséges ezért olyan szakmai sztenderdek lefektetése, amelyek támpontot adnak a gyermekek mediációs eljárásba való bevonásának kérdésében.

Jól látszik az is, hogy a szakma szemében nem határolható el pontosan a mediátor szakmai kompetenciája. A mediátor szerepe nem különül el élesen a pszichológus, szociális munkás, bíró, jogász és jogi asszisztens szakmai kompetenciájától. Ezáltal a mediátori szerep beillesztése a szolgáltatási hálóba nem sugall tartalmilag új lehetőséget a családi szükségletek kielégítése szempontjából. Helyette olyan szolgáltatás benyomását kelti, amely „szükségszerűen szakszerűtlen”: sem jogi kérdésekben, sem klinikai pszichológia terén nem tekintik képzett személynek. A mediátori szerep negatív definíciót nyer: azáltal definiálódik, hogy milyen szakmai kompetenciái hiányoznak, ahelyett, hogy az intézményi háló egy önálló, speciális kompetenciákkal rendelkező szereplőjeként jelenne meg. Szükséges ezért a mediátor szakmai kompetenciaterületeinek világos definiálása.

A jelentésben publikált felmérés szerint³ a mediátorok olyan esetekben váltak az intézményi háló sikeres szereplőivé, ahol a mediátorok egy speciális szakterületen szerzett tapasztalatokkal felvértezve, bírák, jogászok, szociális munkások és pszichológusok hálózatával való hosszú együttműködés után vívták ki maguknak az elismerést. Az együttműködés alapját a legtöbb esetben egy szakmaközi protokoll képezte, amely világosan meghúzta a szakmák közötti kompetenciahatárokat. Ez a megoldás ugyan hozzájárult a hatékony együttműködéshez, azonban gondot jelenthet, hogy ezek a protokollok nem ültethetők át más szakterületekre, más kontextusba. Ezáltal nem válhatnak intézménytől, kulturális környezettől, helyi sajátosságoktól függetlenül alkalmazható gyakorlattá.

Krámer Veronika-Szotyori Nagy Viktória

³ Family Mediation in the European Union, European Network of National Observatories on Childhood Survey Report – June 2005. (ChildONEurope Secretariat, Italian Childhood and Adolescence Documentation and Analysis Centre)